

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Grundnivå 2

Flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan

Multilingual children's language development in preschool

Författare: Muna Abdi Sheikh Ali
Handledare: Megan Case
Examinator: Stina Jeffner
Ämne/huvudområde: Pedagogiskt arbete
Kurskod: PG2062
Poäng: 15 hp
Examinationsdatum: 2018-01-17

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Abstract:

Syftet med studien är att studera flerspråkiga barns modersmålsutveckling i förskolan och hur pedagogerna kan hjälpa barnen med sitt modersmål när pedagogerna har svenska som sitt förstaspråk. Studien tar ett sociokulturellt perspektiv på lärande och metoden som använts för att samla in material för studien är kvalitativ intervju med fyra pedagoger från två förskolor. Slutsatsen från studien visade sig att pedagogerna använder olika sätt att stötta och utveckla flerspråkiga barnens modersmål och andraspråkutveckling genom att använda olika uttrycksformer, till exempel upprepningar, bilder, symboler och kroppsspråk. Pedagogerna lyfter upp också att barnen känner trygghet när pedagogerna använder barnens modersmål, vilket gjorde att pedagogerna lärde sig enkla ord på barnens språk för att underlätta kommunikationen mellan barnen och pedagoger och mellan barn och barn.

Nyckelord:

Modersmålsutveckling, flerspråkighet i förskolan, svenska som andraspråk

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Bakgrund.....	3
3. Tidigare forskning.....	4
3.1 Modersmål.....	4
3.2 Flerspråkighet.....	5
3.3 Andraspråkutveckling.....	6
3.4 Pedagogernas roll.....	7
4. Teoretiskt perspektiv.....	8
4.1 Den proximala utvecklingszonen.....	8
4.2 Scaffolding (Stöttning).....	9
5. Metod.....	10
5.1 Urval av förskolorna.....	11
5.2 Databearbetning.....	11
5.3 Forskningsetiska aspekter.....	12
5.4 Reliabilitet och validitet.....	12
5.5 Metoddiskussion.....	13
6. Resultat/ Analys.....	14
6.1 Trygghet.....	14
6.2 Kroppsspråk.....	15
6.3 Stöttning i anspråksutveckling.....	16
6.4 Utveckling av flerspråkiga barns modersmål.....	17
6.5 Modersmålstödjare.....	19
7. Diskussion.....	20
7.1 Andraspråkutveckling.....	20
7.2 Modersmålutveckling.....	23
8. Slutsatser och framtida forskning.....	25
Referenslista.....	26
Bilagor.....	27
Bilaga 1: Intervjuguiden.....	27
Bilaga 2: Informationsbrevet.....	28

1. Inledning

Sverige är ett mångkulturellt land och hundratals barn kommer varje dag från andra länder med nya språk, nya kulturer och nya synsätt på det svenska samhället. För varje dag ökar andelen flerspråkiga barn i Sverige och i förskolor, och dessa barn behöver uppmärksamhet och stöd från pedagogerna för att kunna nå sina mål. Alla kommuner har inte råd att ha modersmålstödjare på varje förskola och några har inte börjat med systemet modersmålstödjare än, och därför blir det extra viktigt att barnen får utveckla sitt modersmål så mycket de kan under sin tid på förskolan.

Läroplanen för förskolan beskriver förskolans uppdrag och ansvar att förskolan bör arbeta med flerspråkighet i förskolan och ta hänsyn till barnens identitet, modersmål och religion, och följande står i läroplanen:

Förskolan ska ta hänsyn till att barn lever i olika livsmiljöer och att barn med de egna erfarenheterna som grund söker förstå och skapa sammanhang och mening. De vuxna ska ge barnen stöd i att utveckla tillit och självförtroende. Barnens nyfikenhet, företagsamhet och intressen ska uppmuntras och deras vilja och lust att lära ska stimuleras. I förskolans uppdrag ingår att såväl utveckla barns förmågor och barns eget kulturskapande som att överföra ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa (Skolverket 2016).

En nyhetsartikel från tidningen Förskolan (Orre 2014) förklarar att flera föräldrar med flerspråkiga barn har sökt modersmålstödjare för deras barn i förskolan men fått svaret att det inte finns. Det visade sig sedan att huvudmannen inte har anställt modersmålstödjare. Artikeln påpekar att det inte är tillräckligt för barnen att en modersmålstödjare kommer en gång i veckan utan barnen bör dagligen få språkutveckling i modersmålet. Det är en svårighet för pedagogerna att ge denna möjlighet eftersom pedagogerna inte talar barnets språk (Orre). Det är viktigt för de flerspråkiga barnens framtida utveckling att de lär sig sitt modersmål och sitt andraspråk parallellt (Orre 2014). Alla barn har inte möjlighet att få stöd i sitt

modersmål av sina föräldrar och därför är det viktigt att barnen får stöd i förskolan. (Orre 2014).

Jag har jobbat med flerspråkiga barn i olika sammanhang och något de alla hade gemensamt var att de inte fick stor hjälp i hemmet med sin modersmålutveckling för att ena förälder har svenska som modersmål medan den andra föräldern har ett annat modersmål, vilket gör att barnen talar svenska både hemma och i förskolan.

Som blivande förskollärare vill jag få förståelse för hur man kan arbeta med flerspråkighet i praktiken och hur flerspråkiga barn kan stödjas i sin språkutveckling när pedagogerna har svenska som modersmål och det inte finns tillgång till modersmålspedagoger.

Syftet med denna studie är att bidra med kunskap om hur pedagoger med svenska som modersmål arbetar med flerspråkiga barns modersmålutveckling i förskolans verksamhet samt vilka aktiviteter pedagogerna erbjuder för barns språkutveckling. Genom att intervjua pedagoger från två förskolor om flerspråkiga barns språkutveckling försöker jag svara på de följande frågeställningarna:

- Hur beskriver pedagogerna sitt arbete med att utveckla flerspråkiga barns modersmål?
- Vilka aktiviteter i verksamheten använder personalen för att utveckla barnens modersmål?

Jag har valt flerspråkiga barns språkutveckling på grund av att jag ville veta vad olika forskare och författare skriver om ämnet flerspråkighet och hur pedagogerna utvecklar flerspråkighet i verksamheten. För att få en bild av pedagogernas arbetssätt har jag intervjuat fyra pedagoger med olika erfarenheter och utbildningar i två olika förskolor. Alla pedagoger har fått svara samma frågor så att jag kan jämföra hur pedagogerna utvecklar flerspråkiga barns modersmål.

2. Bakgrund

Skolverket (2016) förklarar tydligt att det är förskolans uppdrag att utveckla barnens modersmål genom att erbjuda barnen olika möjligheter och på varje förskoleavdelning som har ett eller flera barn med ett annat modersmål behövs att pedagogerna arbeta med språkutvecklingen i modersmålet varje dag. Enligt skollagen (SFS 2010:800) har alla barn rätt till att utveckla sitt modersmål i förskolan och förskolan ska se till att detta mål uppfylls:

Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål, Skollagen (SFS 2010:800).

I Skolverkets (2013) stödmaterial står det att läroplanen beskriver ordet *modersmål* som ett annat språk än svenska och man kan tolka modersmålet som ett hemspråk, ett språk som barnet lär sig från början. Läroplanen förklarar att genom att utveckla barnens modersmål ökar barnens möjligheter att lära sig svenska och utveckla andra områden:

Språk och lärande hänger ouplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden (Skolverket 2016).

Flerspråkighet i förskolan är stödmaterial av författarna Pia Håland, Susanne Benckert och Karin Wallin (2008) från Myndigheten för skolutveckling. Boken handlar om flerspråkiga barn som har andra modersmål än svenska och hur barnen ska få möjligheten att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Enligt Wallin, Håland & Benckert (2008) är modersmålet viktigt för nyanlända barn för att öka sina möjligheter att utveckla det svenska språket. Förskollärares uppdrag

är att skapa en verksamhet där barnen får utveckla sitt modersmål samtidigt som det svenska språket stimuleras.

Vidare lyfter författarna upp att alla barn i världen utvecklar ett modersmål och att de flesta barn också utvecklar flera språk under sina barndomsår så det är föräldrarnas skyldighet att ta ställning till vad de vill med sitt barns språkutveckling och hur de som föräldrar kan stödja denna utveckling.

Författarna beskriver att förskolebarnens flerspråkighet kan utvecklas genom pedagoger som talar barnens modersmål och samarbete mellan förskolan och föräldrarna. Pedagogerna behöver organisera arbetet i förskolan och ta tillvara de resurserna som pedagogerna har tillgång till så pedagogerna kan stimulera läroplanens intensioner om alla barns rätt att utveckla sitt modersmål i parallell med det svenska språket.

3. Tidigare forskning

I det här avsnittet om tidigare forskning presenterar jag studier som handlar om flerspråkighet och pedagogernas roll för flerspråkiga barns språkutveckling. Jag har använt olika databaser för att söka material och avhandlingar till min studie. Dessa är Libris, Google Scholar och Högskolan Dalarnas bibliotek katalog. Jag har använt sökorden ”flerspråkig språkutveckling”, ”flerspråkighet i förskolan” och ”andraspråkutveckling” i Libris och Google Scholar.

3.1 Modersmål

Detta avsnitt fokuserar på vad olika forskare skriver om vad modersmålet har för plats i förskolan och på vilket sätt pedagogerna kan engagera och stimulera flerspråkiga barns modersmål när pedagogerna är svensktalande.

Kultti (2012) beskriver i sin avhandling modersmål som förstaspråket och refererar till det språk som barnet lärde sig först och det som används i hemmet, medan ett andraspråk är det språk som barnet lärde sig i förskolan och som används utanför hemmet. Kultti (2012) tar upp exemplet av Dijana, ett av barnen Kultti har observerat

för sin studie, som är bosnisktalande och som fick chansen att välja lekkamrater från en bosnisktalande barngrupp. I detta fall blev Dijanas modersmål funktionellt inom och utanför barngruppen. Förskolan gav Dijana och andra barn möjligheten att utveckla sitt modersmål samtidigt som barnens modersmål fick plats i förskolans fria lek.

Det finns många olika anledningar till varför det är viktigt att utveckla barnens modersmål och en av dem är att modersmålutvecklingen ger flerspråkiga barn möjligheten att utveckla sitt andraspråk, (Sandvik & Spurkland 2011). Pedagogerna kan ta hjälp från föräldrarna för att utveckla barnens modersmål genom att uppmuntra föräldrarna att läsa för barnen på deras modersmål och visa barnen värdet av modersmålet skriver Sandvik & Spurkland (2011).

Skans (2011) förklarar att om pedagogerna behärskar barnens modersmål så ökar barnens möjligheter då pedagogerna kan planera sagostund för de barn som har ett gemensamt modersmål. Skans (2011) vidare beskriver att barnen använder sitt eget modersmål som stöd och pedagogerna kan lära sig några ord på barnets modersmål för att visa att barnets modersmål är accepterat. I storgruppsaktiviteter sker ofta växlingar mellan barnens modersmål och det svenska språket vilket ger barnen möjlighet att lära innehållet på två språk, när det till exempel handlar om att lära och förstå begrepp kan barnen lära sig begreppet på både sitt modersmål och svenska språket.

3.2 Flerspråkighet som möjlighet

Avsnittet flerspråkighet har fokus på betydelsen av ordet flerspråkighet och att flerspråkigheten är ett ”tillgång” i förskolan och inte ett ”hinder”. Flerspråkiga barn använder sina språk för olika sociala syften och barnets språkval visar hur barnen känner sig under vissa situationer och till vem barnen vänder sig och med vilket språk de uttrycker sina känslor, Björk-Willén (2006).

Kultti (2012) förklarar att flerspråkiga barn ofta växlar mellan sitt modersmål och det svenska språket samt att skillnader mellan barnens språkliga kunskaper inte behöver

vara ett "hinder" för pedagogerna. Istället är det en "möjlighet" för barnens deltagande i aktiviteterna.

Skans (2011) utgår från interkulturalitet i sin studie vilket innebär en förståelse för lärandet i olika kulturer. Skans menar att det är pedagogernas ansvar att visa respekt för barnens modersmål och kulturella bakgrund för att stärka barnens självkänsla och identitet vilket har stor betydelse för barnens lärande och uppmuntrar barnens vidareutveckling.

Skans (2011) påpekar att förskolor med flerspråkiga barn har möjligheten att skapa möten mellan barn med olika bakgrunder. Att barnen får möjlighet att uttrycka sig på sitt modersmål blir centralt för att de ska utveckla såväl svenskan som sitt modersmål. Detta är annorlunda för andra förskolor som enbart har ett gemensamt språk. Där får barnen inte möjligheten att kommunicera på annat språk än svenska eller träffa barn med olika kulturer och bakgrund.

3.3 Andraspråkutveckling

Andraspråkutveckling har fokus på skillnaden mellan att utveckla sitt modersmål och sitt andraspråk. Björk-Willén (2006) skriver att rutiner är viktigt för andraspråksinläring och barnens deltagande i förskolans planerade aktiviteter. Författaren menar att barns språkanvändning i flerspråkig förskolemiljö är ett praktiskt förhållande där flerspråkigheten blir ett av flera redskap som barnen använder för att kommunicera med pedagoger och barn för att kunna delta i förskolans planerade aktiviteter och i lek. Kultti (2012) belyser att det som är "enkelt" på modersmålet kan vara svårt att lära sig på det nya språket. Kultti (2012) förklarar att det finns liknande anknytning mellan utveckling av modersmålet och främmande språk. Kultti (2012) skriver vidare att ett modersmål och ett andraspråk ger goda förutsättningar för flerspråkiga barns språkutveckling och lärande och detta kopplar Kultti till läroplanen för förskolan.

Lindö (2009) skriver att bilder är ett uttrycksmedel för små och stora barn samt barnens språkutveckling ofta sker i form av bilder eftersom bilder behandlas som ett

kommunikationssätt för alla och kan hjälpa pedagogerna att utveckla barnens andraspråk. Kultti (2012) skriver att barn utvecklar sitt språk genom miljön barnen finns i och rutinerna barnen har, till exempel om barnen inleder en sång innan lunch varje dag i förskolan kan det hända att barnen vill fortsätta det i hemmet också med samma rutiner och förskolaktiviteter.

Abrahamsson & Bergman (2005) tar upp begreppet performansanalys vilket är ett redskap för att synliggöra hur andraspråket växer fram och ger en allsidig bild av utvecklingsprocessen i andraspråket.

3.4 Pedagogernas roll

Detta avsnitt fokuserar på pedagogernas betydelse i barns vardagliga liv på förskolan och möten mellan barnen och pedagogerna. Wallin, Håland & Benckert (2008) berättar om olika exempel på hur pedagogerna kan arbeta med flerspråkighet och barns modersmålutveckling. De framhåller pedagogernas förhållningssätt som en viktig faktor för att stimulera barns språkutveckling.

I Skans (2011) studie lyfter han upp att barnen har stort behov av vuxna och deras uppmärksamhet. Skans menar att små barn behöver mer tid att lära känna vuxnas olika roller eftersom de små barnen inte kan skilja mellan vuxnas olika skiftande roller och vuxnas närvaro alltid påverkar barnen.

Kultti (2012) skriver om möten mellan barn och pedagoger i förskolan. Genom att bilda anknytning mellan barn och pedagoger i förskolan ökar samspelet mellan barnen och pedagogerna. Pedagogerna har en central roll i den planerade verksamhetens aktiviteter och är aktiva deltagare att utveckla barnens lärande. Ett exempel är samlingen, där pedagogen har huvudrollen och har med uppdrag att utveckla barnens lärande och ge pedagogisk omsorg.

Skans (2011) lyfter i sin studie att pedagogerna har tagit in en passiv roll under den fria leken. De har varit lyssnande och närvarande under fria leken samtidigt som de har låtit barnen styra leken medan Björk-Willén (2006) observerade under sin studie att

pedagoger använder fasta rutiner vilket syns i barnens fria lek eftersom barnen försöker spela olika roller såsom de pedagogiska rollerna deras pedagoger har och försöker få in deras erfarenheter i den fria leken. Björk-Willen (2006) markerar rutinens betydelse i förskolan och barnens deltagande i förskolaktiviteterna som gör att barnen har förståelse för vad som händer omkring dem.

4. Teoretiskt perspektiv

Min studie grunder sig i det sociokulturella perspektivet som har sin utgångspunkt i den sovjetiska psykologen Lev Vygotskijs teorier och tankar. Säljö (2000) beskriver att i ett sociokulturellt perspektiv är kommunikation och språkanvändning centrala för barnets lärande och förståelsen för sin omgivning. Enligt det sociokulturella perspektivet sker utveckling genom att samspela med andra människor och utifrån att man gör olika erfarenheter tillsammans med andra. Kunskapen utvecklas genom barnets lekar och annan form av samspel med personer i deras omgivning och barnet lär sig uppmärksamhet och uppmuntran från andra, (Vygotskij i Säljö 2000).

Säljö (2000) belyser också hur människor lär och under vilka villkor de utvecklar kompetenser och färdigheter av olika slag. Bjar & Liberg (2003) beskriver att barn lätt kan lära sig sitt modersmål redan när de är bebisar och människor kan snabbt nå perfekt behärskning i modersmålet om inläringen påbörjas i tidig ålder. I min studie har jag använt mig av olika begrepp från sociokulturella perspektivet och begreppet är stöttning (Scaffolding) och proximala utvecklingszonen.

4.1 Den proximala utvecklingszonen

Den proximala utvecklingszonen beskriver skillnaden mellan det barnet själv kan uppnå och den utvidgade utveckling som barnet kan nå med hjälp av en vuxen eller med en kompetent jämnårig. Enligt Säljö (2015) är människor ständigt under utveckling och förändras vartefter de får nya erfarenheter, dvs. barnet har förmågan att lösa problem till en begränsad nivå och med hjälp av en vuxen kan barnet ha större möjligheter att lösa svåra problem i barnets proximala utvecklingszon.

Säljö (2015) betonar för att barnet ska kunna bli kompetent och utvecklas sitt kunnande behöver barnet få försöka själv. Men genom en vuxen/kompetent person som hjälper till med att ge instruktioner om hur det ska gå till och stöttar barnet kan barnet utvecklas till nästa steg.

4.2 Scaffolding (Stöttning)

”Scaffolding” betyder stöttning och handledning från vuxna eller mer erfarna personer för att kunna utveckla barnens kunskaper och färdigheter. Genom Scaffolding får barnet stöd med inlärningsprocessen med hjälp av guidning från en vuxen eller en kompetent person i den närmaste utvecklingszonen. Vygotskij betonar att med hjälp av stödstrukturer kan barnet nå sin verkliga utvecklingsnivå och detta kan pedagogerna göra genom att följa upp barnen och utmana dem (Vygotskij i Säljö 2015).

Om begreppet Scaffolding översätts till språkliga stödstrukturer för barnen, kan det ge ett betydelsefullt samspel mellan en pedagog och ett barn som ska ta ytterligare ett steg inom sin närmaste utvecklingszon. Ett sådant samspel kan också ske mellan barnen (Lindö 2009).

Slutsatsen av teoretiska perspektivet är att psykologen Vygotskij trodde att undervisningens roll var att ge barnen erfarenheter som stimulerar och underlättar barnens individuella inläring. Barnens utvecklingszon kan utmanas om barnet får uppdrag som ligger över barnens aktuella kompetens. Ett sätt att utveckla barnens proximala utvecklingszon är stöttning (Scaffolding) vilket pedagogerna använder genom bilder, gester, samarbete mellan barnen och så vidare. Jag valde detta teoretiska perspektiv för min studie för att pedagogerna jag har intervjuat använder stöttning för att hjälpa barnen att utveckla språket genom kroppsspråk, bilder, symboler och att barnen använder mer ord än att peka fingret så barnet kan gå ett steg till än vad barnet kan, till exempel mjölk, vatten, eller olika namn på frukt under samlingen och så vidare.

5. Metod

I detta kapitel redogörs hur jag har skapat material för min studie och vilka olika steg jag har tagit under min datainsamling. För att kunna besvara de forskningsfrågor som formulerats i min studie har jag valt att intervjua pedagoger och under dessa intervjuer har jag använt diktafon för inspelning och en loggbok för anteckningar. Stensmo (2002) menar att intervjuer är ett sätt att skaffa sig en bild av informantens upplevelser och erfarenhet. Upplevelser och erfarenhet är personliga och därför kan man inte säga att det finns ”rätt eller fel” om dem. Jag valde att genomföra en kvalitativ undersökning med kvalitativa intervjuer för att kunna få mina forskningsfrågor besvarade.

Stensmo (2002) beskriver psykologen Steiner Kvaless sju stadier av den kvalitativa forskningsintervjun. De sju stadierna är användbara för både erfarna och oerfarna intervjuare. Jag använde mig av en kvalitativ intervju i min genomförande av intervjuerna. En kvalitativ intervju utgår från en rad frågor som har planerats i förväg och som intervjuaren använder som stöd under intervjuens gång (Harboe, 2013).

Det första stadiet är *tematisering*, vilket innebär att man ska utgå från frågorna vad, varför och hur, vilket ska klargöra studiens syfte och ge kunskaper till intervjuaren om studien som ska genomföras. Den andra är *planering* som är förberedelse av tidsdimensionen och planering för studiens metodval. Den tredje är själva *intervjun* vilket betyder att intervjuaren söker information och kunskap om visst ämne. Den fjärde är *utskrift* och det betyder att transkribera den auditiva intervjun från talspråk till skriftspråk. Den femte är *analys* och i analysen söker man innehållet i intervjun. Den sjätte är *verifiering* och det innebär att se på generaliserbarhet, reliabilitet och validitet av intervjuresultat och den sista är *rapporten* vilket är introduktion till studiens metodval, resultat och presentation av studiens forskningsfrågor. Att följa Kvaless sju stadier har underlättat planeringen och genomförande av mina intervjuer.

5.1 Urval av förskolorna

För att få fram resultat för mina forskningsfrågor har jag valt att intervjua pedagoger med svenska som modersmål från två olika förskolor som ligger i mellansvensk kommun. Urvalet av pedagogerna var ett *subjektivt urval* vilket betyder att jag har valt ut pedagoger utifrån att deras erfarenhet ska vara relevanta för att kunna besvara mina frågor. Enligt Harboe (2013) bygger kvalitativa intervjuar ofta på subjektiva urval. Jag känner båda förskolorna sedan tidigare och har tagit kontakt med förskolechefen via mejl innan jag kontaktat personalen, vilket underlättade undersökningen.

Jag fick tillåtelse att intervjua förskolans pedagoger. Jag fick kontaktuppgifter från förskolechefen och där uppgavs vilka pedagoger jag skulle intervjua. Jag känner dessa pedagoger som jag har intervjuat tidigare vilket kan vara en fördel när man ska intervjua eftersom man är bekväma med varandra.

Jag önskade att intervjua två förskollärare och två barnskötare från två olika förskolor som jobbar på äldre- och småbarnsavdelningar, för att pedagogerna har olika utbildningar men samtidigt har samma mål. En förskola hade ingen barnskötare som arbetade på en stor barnavdelning så istället fick jag intervjua en barnskötare från en småbarnsavdelning som ligger precis bredvid den stora barnavdelningen, och hon arbetar mycket med pedagoger från stor barnavdelning

5.2 Databearbetning

När intervjuerna hade genomförts började jag bearbeta materialet jag samlat in. Jag har lyssnat på inspelningarna från intervjun och skrivit ner bokstavligen vad pedagogerna har sagt under intervjun. Under transkriberingen utgick jag från mitt syfte och mina frågeställningar och har sedan börjat kategorisera resultaten. Jag har då letat efter frågor där pedagogerna har gett liknande svar och formerat tematiska rubriker i min text.

5.3 Forskningsetiska aspekter

Jag utgår från det Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets (HSFR) etiska riktlinjer (Vetenskapsrådet 2008) gällande informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att forskaren skall informera uppgiftslämnaren. Detta har jag gjort genom att dela ut informationsbrev till alla deltagare om min undersökning. Jag har skrivit ett detaljerat informationsbrev om mitt syfte med undersökningen, hur datasamlingen ska behandlas och hur intervjun ska genomföras. Samtyckeskravet innebär att forskaren ska hämta deltagande personers informerade samtycke. Om någon vill avsluta sitt deltagande mitt i undersökningen, så har de fritt val att göra det. Pedagogerna i min studie hade rätt att säga nej eller ja innan intervjun och jag har informerat alla att det är en frivillig intervju. Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter ska hanteras konfidentiellt. Jag har sparat alla uppgifter om intervjupersonerna på min dator som bara jag har tillgång till, och endast figurerande namn presenteras i studien.

Det sista kravet är nyttjande: uppgifterna ska inte lånas ut och det betyder att man inte får använda insamlad data i sociala medier eller andra publikationer (Stensmo 2002). Jag har informerat intervjupersonerna att materialet kommer att användas i form av underlag till en akademisk uppsats och enbart behöriga kommer att få tillgång till rådata och att allt är konfidentiellt.

5.4 Reliabilitet och validitet

Validitet är ett mått på att datasamlingen är relevant för undersökningen och verkligheten, medan reliabilitet handlar om att det insamlade materialet är trovärdig och att resultaten är tillförlitliga. Man använder båda begreppen när man ska bedöma kvalitativ forskning (Harboe 2013). Harboe förklarar att om alla eller flera informanter har svarat liknande svar på frågorna, har undersökaren/forskaren högre validitet och detta bekräftar att forskningsfrågorna är relevanta för den centrala problemställningen.

Harboe (2013) hänvisar att det finns flera skäl att datasamlingen kan vara irrelevant och opålitlig och detta kan hända genom att forskaren eller datainsamlare inte har

kunnat ifrågasätta materialets trovärdighet eller om informanterna inte varit uppmärksam på särskilda krav vid besvarandet. Harboe (2013) hävdar att vid undersökning av studiens reliabilitet bör man mäta hur stabila datainsamlingen är och mätningsspårlighet, detta kan man undersöka genom upprepningar av undersökningen och göra jämförelse i resultaten.

Alla mina informanter har gett mig liknande svar av mina frågeställningar fast informanterna var på olika arbetsplats och detta ger högre grad av tillförlitlighet i min studie. Stensmo (2002) beskriver att för att kunna få högre tillförlitlighet och giltighet av sin text borde informanterna ge ungefär liknande svar vid upprepning av frågeställningarna, vilket stämmer i min text.

5.5 Metoddiskussion

Harboe (2013) skriver att det finns olika faktorer som bestämmer det metodval man gör under datasamlingen och det kan bero på vilka villkor som finns för undersökningens *situation*. *Tiden* har stor betydelse för möjligheterna att kunna observera och samla material och slutligen måste man ha i åtanke vilka *resurser* man använder för sin studie.

Det är inte lätt att veta exakt hur en förskola arbetar med barnens modersmålsutveckling i praktiken eftersom det kan vara olika hur pedagogerna *säger* att de arbetar och hur egentligen det är i *verkligheten*. Därför ville jag inledningsvis både observera barn och intervjua pedagogerna i två förskolor, men efter diskussion med min handledare föll det sig mer lämpligt att på grund av tidsbrist enbart använda intervjuer. Vid en observation krävs tid för att finna svar på forskningsfrågorna, i detta fall skulle observation av de två avdelningarna ta ungefär fyra veckor i anspråk och den tiden fanns tyvärr inte. Jag ville observera båda förskolorna för att få en nära inblick om hur pedagogerna arbetar med barnens modersmål och flerspråkighet i förskolan och vilka metod och material de använder för barnens utveckling och lärande.

6. Resultat

I detta avsnitt presenterar jag mina resultat från intervjuer med mina informanter. Av etiska hänsyn nämner jag inte förskolorna och pedagogerna utan ger dem fingerade namn. En förskola kallar jag Nyckelpigan medan den andra heter Blomman och pedagogerna heter Pia, Karin, Anette och Charlotte.

Anette jobbar som barnskötare på småbarnsavdelning på förskolan Nyckelpigan och på hennes avdelning jobbar en till barnskötare och en förskollärare. Det är fjorton barn på avdelningen mellan ett till tre år och barnen behärskar somaliska, kurmanji och svenska.

Pia jobbar som förskollärare på förskolan Nyckelpigan på en stor barnavdelning tillsammans med en barnskötare och vikarier. På avdelningen går tjugoen barn och språken som talas bland barnen är somaliska, kurmanji, sorani, arabiska, persiska, bosniska, svenska och thailändska. Charlotte jobbar på småbarnsavdelning i förskolan Blomman som barnskötare med en förskollärare och en barnskötare. Det är fjorton barn i åldersgruppen ett till tre år och barnen behärskar somaliska, kurmanji, arabiska och har ett gemensamt språk som är svenska. Karin är förskollärare som jobbar på storbarnsavdelning tillsammans med en förskollärare och det finns ingen barnskötare på avdelningen. På avdelningen finns sexton barn med två förskollärare och en barnskötare. Barnen har olika modersmål, till exempel kurdiska, somaliska, arabiska, svenska och några engelska ord.

Jag har ställt samma frågor till alla pedagoger och frågorna hade olika kategorier. Några frågor var faktafrågor och handlade till exempel om hur många barn finns på varje avdelning, antal pedagoger och vilka språk barnen behärskar. Utöver denna bakgrundsinformation hade jag mina forskningsfrågor.

6.1 Trygghet

Trygghet var en punkt som pedagogerna hade gemensamt och enligt pedagogerna känner barnen trygghet när pedagogerna talar barnens modersmål. Samtliga

pedagogerna ansåg att det var en brist att de inte kunde barnets modersmål. Det var därför viktigt att kunna åtminstone några ord på språket:

Vi märker att när barnen hör och känna igen vissa ord i deras modersmål så det gör lättare med anknytningen och det är någonting de känner igen. Barnen känner igen vissa saker från sina föräldrar som gör att de känner sig trygga.
(Charlotte från förskolan Blomman)

Pia menar att det också är viktigt att visa att det språk som barnet talar, trots att det skiljer sig från normen, är accepterat på förskolan. För att göra detta kan pedagogerna lära sig några enkla ord på barnets modersmål. Det kan alltså bidra till att barnet känner trygghet och acceptans av det egna modersmålet.

6.2 Kroppsspråk

Anette som jobbar med de yngsta barnen, mellan ett och tre år, tycker också att det är en stor svårighet när man inte kan barnens modersmål speciellt när barnen är små. Anette fortsätter med att genom att observera barnen i olika situationer lär man sig barnens kroppsspråk och deras ansiktsuttryck. Små barn använder mycket kroppsspråk eftersom det är ett sätt att kommunicera med andra barn och pedagoger. Anette berättar att när man säger ett ord om och om igen och pedagogerna inte förstår ordet blir barnen frustrerade och det är en fördel om pedagogerna benämner saker på avdelningen och använder kroppsspråket som kommunikation för att underlätta för barnen att göra sig förstådda och att de kan stötta barnen med enkla ord och olika rörelser för att lära nya ord på svenska:

Det kan vara svårt i början för att förstå och vi inte kan förstå barnens uttryck heller i början. Vi försöker lära oss genom att visa med kroppen och observera barnen och förstå vad dom menar med kroppsspråket. (Anette från förskolan Nyckelpigan)

Pia tycker att kroppsspråket är ett stor hjälpmedel i förskolan för barnen och även för föräldrarna speciellt när man ska förmedla till föräldrarna vad som har hänt under dagen. Karin berättar att kroppsspråket användas i stor utsträckning i förskolan, till

exempel vid måltiderna, under aktiviteter, samlingar osv. Hon påpekar även att det inte bara är kroppsspråket de använder under samlingen utan de barn som inte kan svenska får peka, visa och benämna saker. Pedagogerna stöttar (Scaffolding) på så vis barnen att uttrycka sina känslor.

6.3 Stöttning i anspråksutveckling

Anette berättar att genom upprepningar och stöttning lär sig barnen språket på småbarnsavdelning i förskolan Nyckelpigan. Anette beskriver att pedagogerna jobbar mycket med bilder och att benämna saker:

Vi har gruppaktiviteter ofta och man har sammanhållning i gruppen när man har aktiviteterna tillsammans. Vi pratar om bilder, färger och nu har vi börjat läsgrupper en gång i veckan och vi delar upp dem i tre grupper efter deras ålder. (Anette från förskolan Nyckelpigan)

Till exempel vid måltiderna kan barnen använda sitt modersmål om de pekar på till exempel mjölk så uppmuntrar pedagogerna till att använda svenska språket genom att översätta ordet mjölk och låta barnen benämna saker också på svenska.

På storbarnsavdelningen använder Pia och hennes kollegor boken *Språklust*, en bok som används för att utveckla barnens språk när det gäller svenska språket.

Språklustboken som hjälpmedel kan utveckla barnens munmotorik, det finns rim och ramsor som pedagogerna använder under samling och vid lunchen.

Utifrån språklustböckerna plockar vi in aktiviteter i samlingen, försöker få in lite språkträning i varje dag. Vi rimmar och ramsar, vi pratar mycket med barnen och försöker få in konversation med barn under maten, men vi aktivt planerar för samlingarna. (Pia från förskolan Nyckelpigan)

Pia jobbar mycket med språket genom att prata mycket och att högläsa i samband med lunchvilan som barnen har efter lunch i småbarnsgrupper. Ibland lyssnar barnen på sagor på cd-skivor medan de ligger och vilar och ibland läser pedagogerna och barnen får titta på bilderna i boken. Karin förklarar att pedagogerna använder mycket bilder, och att de benämner saker på olika språk. Karin fortsätter med att pedagogerna

sätter upp olika språk ord och siffror på olika språk på väggen och schema med bilder.

Charlotte tycker att barnen utvecklar språket genom att de får tid att lära sig nya saker i språket och man måste se varje barn och deras behov eftersom barnen är unika med olika behov och sätt att uttrycka sig. Charlotte förklarar att en del barn hörs hela tiden medan andra är blyga och tysta och pedagogerna bemöter barnen på olika sätt.

Charlotte hävdar att språkutvecklingen sker hela tiden. De har det vid måltiderna, samlingen och när de byter blöjor.

Det är inte bara nån specifik grej utan vi har det i vårt tänk hela tiden när vi jobbar med barnen. Det är i samlingen, under maten, när vi byter blöjor. Vi skapar miljö som hela tiden ska leda till samtal och möten, det är möten mellan barnen men det är också möten mellan oss och barnen. Vi är aktiva hela tiden i leken. (Charlotte från förskolan Blomman).

Pedagogerna på småbarnsavdelningen på förskolan Blomman skapar miljö hela tiden som leder till samtal och möte mellan barn och pedagog men också möten mellan barn och barn, och pedagogerna är aktiva hela tiden i leken, berättar Charlotte.

6.4 Utveckling av flerspråkiga barns modersmål

Pedagogerna använder många olika sätt att stötta och utveckla barnens modersmål.

Anette beskriver hur ett sätt att utveckla barnens modersmål är genom att sätta upp bilder på väggen med text på barnens modersmål. Pedagogerna lär sig ord på barnens modersmål till exempel mamma, pappa, vatten, mjölk osv.

Anette fortsätter vidare att det är bra om barnen enbart använder sitt modersmål i hemmet eftersom det finns föräldrar som tycker att barnet behöver lära sig svenska snabbast möjligt och i den tron använder det svenska språket hemma också:

Många föräldrar vill att barnen lära sig svenskan snabbt och de försöker själv prata svenska och det kan vara problem om de uttalar ord på fel sätt. Vi säger alltid till föräldrarna att prata modersmålet med barnen i hemma och vi ska använda svenska i förskolan. (Anette från förskolan Nyckelpigan)

Pia berättar att pedagogerna på storbarnsavdelningen har försökt att lära sig frukter på olika språk och detta praktiserar man vid samlingen. Pedagogerna har också lärt sig färgerna på olika språk och satt upp färgerna på olika språk på väggen. Pia tycker att det är svårt att lära sig ett helt nytt språk och pedagogerna tar hjälp av personer som kan barnens modersmål. Alla fyra pedagoger har berättat att barnen får använda sitt modersmål i förskolan och det inte finns gränser och pedagogerna tillåter det också.

Karin berättar att barnen på storbarnsavdelning i förskolan Blomman är kompetenta att växla mellan sitt modersmål och svenska språket. Karin tar exempel från barnens fria lekar och berättar att när en barngrupp leker tillsammans och har samma modersmål och ett barn med ett annat modersmål vill vara med och leka så byter barnen språket till svenska:

Men vet ni våra kompis XXX vill vara med gärna och leka och kan inte tyvärr era språk så kan vi prata ett språk som alla kan och alla kan vara med. (Karin från förskolan Blomman)

Det här sker utan att pedagogerna säger till och det ger barnet som kommer möjlighet att kunna delta i leken. Charlotte tycker att det är svårt att utveckla barnens modersmål när pedagogen inte kan behärska det själv:

Att utveckla barnens modersmål är svårt när man inte kan det. Det enda man göra är att visa barnen att de får prata deras modersmål och det är ju att respektera vilket språk man har och det finns ingen rätt och fel om att ha eget. (Charlotte från förskolan Blomman)

Men man kan visa barnen att deras modersmål är accepterat i förskolan och man kan arbeta enligt förskolans jämställdhetsplaner och allas lika värde tillsammans med barnen hävdar Charlotte. Hon berättar även att man kan utveckla barnens modersmål genom att läsa en svensk sagobok i förskolan och föräldrarna läser samma bok i på modersmålet så att barnen får mer förståelse av bokens innehåll.

Pia tycker att det är svårt att hon inte kan tala barnens modersmål när barnen genom sin ton gentemot varandra visar att de inte är snälla mot varandra, detta löser pedagogerna genom att de tar hjälp från någon som kan barnets modersmål. Pia berättar att det finns blyga barn på förskolan som inte vågar berätta hur de säger ett ord, som till exempel apelsin, på det egna modersmålet:

Vi försöker visa barnen att det är okej att ha ett annat språk än svenska, det finns ingen rätt eller fel, eller rätt språk eller fel språk utan barnen skulle känna sig trygga i det språk de har eftersom många barn är blyga att benämna frukter i deras modersmål. (Pia från förskolan Nyckelpigan)

Karin lyfter upp att det är viktigt att pedagogerna uppmuntrar de blyga barnen och får dem att känna sig trygga:

Eftersom jag inte kan barnens modersmål försöker jag uppmuntra dem och prata med varandra så de kan öva lite i förskolan. Jag försöker lära mig några enkla ord så jag kan berika och visa barnen att jag faktiskt vill lära mig deras modersmål. (Karin från förskolan Blomman)

Karin påpekar också att man utvecklar barns modersmål genom att utveckla ordförrådet på barnens modersmål och man uppmuntrar barnen att använda olika språk. Karin fortsätter med att barnen kan utvecklas mer genom att räkna på sitt modersmål och samtidigt benämna saker.

6.5 Modersmålstödjare

Båda förskolorna hade en modersmålstödjare i somaliska men inte i kurdiska. Förskolan Blomman har endast somaliska modersmålstödjare i hela förskolan som går runt i åtta avdelningar medan de kurdiskspråkiga barnen inte har tillgång till modersmålstödjare. Karin tycker att det är orättvist för de kurdiska barnen att de inte får den modersmålhjälp de borde få i förskolan medan Charlotte berättar att modersmålstödjare i somaliska kommer en gång i veckan och är med barnen ungefär en timme vilket inte räcker för att tillgodose de behov som finns.

Charlotte fortsätter vidare att anledningen till att det inte finns någon kurdisk modersmålstödjare i förskolan är på grund av ekonomiska skäl och Charlotte tycker att det inte bara räcker med att man kan barnens modersmål utan en modersmålstödjare borde ha en pedagogisk utbildning:

Vi skulle vilja ha mer pedagoger som har barnens modersmål samtidigt har bra kvalifikationer i svenskan och i den pedagogiska utbildningen. (Charlotte från förskolan Blomman)

Pia som jobbar på Nyckelpigan i storbarnsavdelning talar om att det finns en somalisk modersmålstödjare i förskolan som jobbar på alla avdelningar. Det finns också modersmålstödjare i bosniska, arabiska och en thailändsk modersmålstödjare som har slutat nu. Modersmålstödjarna kommer en gång i veckan och är med barnen cirka en timme och Annette på småbarnsavdelning tycker att det är bra om barnen är i mindre grupper när de är med den somaliska modersmålstödjaren för att kunna få extra hjälp istället att ha stora barngrupper när modersmålstödjaren kommer en gång i veckan, vilket inte räcker för barnen.

7. Diskussion

I detta kapitel drar jag slutsatser från resultatet och kopplar till relevant litteratur om flerspråkiga barns modersmål- och andraspråkutveckling. Syftet med studien är hur pedagoger med svenska som modersmål kan utveckla flerspråkiga barns modersmål och vilka aktiviteter pedagogerna kan erbjuda barnen för att utveckla deras språk.

7.1 Andraspråkutveckling

Pedagogerna jobbar på olika sätt att utveckla barnens svenska. I småbarnsavdelning benämner pedagogerna saker på svenska när barnen pekar på. Ett exempel är vid måltider eller samlingar medan pedagogerna i storbarnsavdelningen använder mycket med språket genom att prata mycket och högläsa i stora grupper.

Sandvik & Spurkland (2011) menar att alla barn lär sig nya saker varje gång de möter en ny miljö utanför hemmet och många flerspråkiga barn lär sig ett nytt språk när de kommer till förskolan eller skolan och detta kallas för *successivt tvåspråkiga* för att barnet lär sig andraspråket efter att de har utvecklat sitt modersmål.

Sandvik & Spurkland (2011) lyfter upp att det finns två sätt att utveckla andraspråket eller hur andraspråket växer fram. Den första är att barn utvecklar andraspråket samtidigt med sitt modersmål redan från början genom att använda enkla ord och göra det genom upprepningar på det sätt Anette förklarade i sin intervju. I och med upprepningar utvecklas andraspråket och pedagogerna tar hjälp av bilder, sånger, rim och ramsor.

Pedagogerna kan skriva några ord på barnens modersmål vid entrén i förskolan till exempel *hej, välkommen* eller *hejdå*. Detta sätt känner sig både barn och föräldrarna välkomnat i förskolan vid lämning och hämtning och där kan pedagogerna bygga en respekterande relation med föräldrarna och involvera föräldrarna i verksamheten även om föräldrarna inte talar det svenska språket, begriper jag.

Det andra sättet att utveckla barnens andraspråk är genom att kommunicera med barnen på andraspråket i långa meningar inte bara enstaka ord som *mamma, dricka, mjölk, vatten* o.s.v.

Jag anser att detta kan pedagogerna arbeta med genom att involverar föräldrarna i verksamheten och frågar hjälp om modersmålet, om det är enkla ord eller långa meningar.

Sandvik & Spurkland (2011) förklarar vidare att bemötandet måste vara individuellt, vissa barn är rädda och känsliga medan andra barn är det motsatta och deltar gärna i verbal kommunikation. Detta är något som Charlotte också bekräftar i sin intervju. Abrahamsson & Bergman (2005) påpekar att det finns skillnad mellan åldrar när det gäller andraspråkutvecklingen. Författarna exemplifierar med en tvåspråkig, svenskfödd femåring som har gått i svensk förskolan har en högre kognitiv utveckling än en tvåspråkig femåring som aldrig har gått i svensk förskola och inte fått någon kontakt med svenska språket.

Skans (2011) påvisar att flerspråkiga barn behöver pedagoger som använder gester och andra uttrycksformer för att stödja det talade språket när barnen ska lära det svenska språket. I Skans (2011) studie visar samverkan mellan förskolan och föräldrarna hur viktigt det är för barnens modersmålutveckling. Skans (2011) ger goda exempel på hur förskolan och föräldrarna kan samarbeta genom sagoläsning och vidare menar författaren att en god relation mellan pedagoger och föräldrar förstärker relationerna på förskolan mellan pedagoger och barn, vilket ger goda möjligheter för en gynnsam utveckling för barnet. Samarbete mellan föräldrar och pedagoger är hjälpmedel för barnens utveckling och lärande, speciellt när barnet är flerspråkigt och pedagogerna behöver allt hjälp de kan få från föräldrarna, uppfattar jag.

Lindö (2009) hävdar att man har större möjligheter att utveckla sitt andraspråk om man börjar med det i tidig ålder. Lindö berättar att innan man utvecklar sitt andraspråk är det viktigt att utveckla sitt modersmål eftersom modersmålet är grunden för att utveckla andraspråket. Författaren tar också upp olika internationella studier som visar att ju äldre barnen är när de börjar utveckla andraspråket desto sämre blir resultaten. Författaren förklarar att känslan är viktigt drivkraft när barnet vill lära sig ett andraspråk. Lindö (2009) tar exempel på en pojke som inte var intresserad att lära sig ett andraspråk. Barnet fick bygga en redskapsbana och han blev intresserad för att pojken älskade att springa och klättra och så småningom lärde sig pojken olika begrepp såsom klättra, åla, krypa, hinder, stege och springa. I detta sammanhang betonar författaren att det inte beror på om barnet kan tala svenska språket utan det är viktigt att pedagogerna utmanar barnen på ett sätt som utvecklar barnens andraspråksinlärning (Lindö 2009).

Alla fyra pedagoger som jag har intervjuat hade ett gemensamt sätt att utveckla flerspråkiga barns språk och alla använde bilder, symboler, upprepningar av sånger, rim, ramsor och sagor oavsett vilken åldersgrupp barnen var. Barn behöver konkreta exemplar under sin uppväxt oavsett vilket modersmål barnen behärskar och pedagogerna behöver använda bilder och andra uttrycksformer för att förbättras barnens utveckling och lärande, inser jag.

Fast (2011) tar upp samma sak att barn utvecklar språket med hjälp av bilder och symboler eftersom barnen växer upp i en miljö där barnen möter symboler och bilder i olika former varje dag. Fast kopplar detta till läroplanens mål: "Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar intresse för skriftspråk och förståelse för symboler och deras kommunikativa funktioner" (Lpfö 98/2016).

Kultti (2012) lyfter upp termerna första- och andraspråk som kan handla om att ett förstaspråk kan bedömas som viktigare än ett andraspråk medan barnen behöver utveckla båda språken, eftersom ett förstaspråk är grunden för barnen att utveckla för att kunna kommunicera med sin familj. Det är inte heller garanterat att barn utvecklar sitt modersmål automatiskt genom att befinna sig i ett sammanhang av mångfald (Kultti 2012).

7.2 Modersmålutveckling

Pedagoger från storbarnsavdelning från förskolan Nyckelpigan har försökt lära sig frukter på olika språk och detta använder barnen vid samlingen medan på småbarnsavdelning sätter pedagogerna upp bilder med text på barnens modersmål och pedagogerna lär sig enkla ord som mamma, pappa och vatten för att kommunicera med små barnen.

Sandvik & Spurkland (2011) beskriver att ordet *modersmål* inte är lätt att definiera, det kan förklaras som det språk människan lär sig från födelsen och det händer att barn som lär sig två eller flera språk redan från födelsen har flera språk som sitt modersmål. Författarna påpekar vidare att det också är beroende på kontext hur modersmål definieras.

När man arbetar med flerspråkiga barn är det viktigt att ge barnen möjlighet att utveckla sitt modersmål samtidigt som man skapar en miljö där flerspråkiga barn kan utveckla andraspråket också. I min studie visar att hur viktigt det är för barnen att kunna sitt modersmål och få respekt från sina kompisar och pedagoger. Pedagogerna behöver inte prata andraspråk för att kunna lära sig snabbt utan barnen behöver bygga en grund med deras modersmål med hjälp av föräldrarna som kan

modersmålet. Pedagogerna som jag har intervjuat har tagit upp att de stöttar barnen att prata sitt modersmål även om pedagogerna inte kan modersmålet. Detta är för att skapa trygghet i barngruppen men också skapa anknytning med barnen. Under rubriken trygghet i resultat avsnittet förklarar pedagogerna hur viktig deras roll är för att barnen ska känna sig trygga i förskolan.

Att pedagogerna lär sig ord och frukters namn på barnens språk fast pedagogerna är svensktalande underlättar kommunikation med både barn och föräldrar. Pedagogerna har tagit upp olika aktiviteter de gör med barnen för att stötta (Scaffolding) och utveckla barns modersmål men också svenska språket genom till exempel bilder, Språklust boken, högläsning, samling, bilder, osv. Skans (2011) skriver att pedagogerna kan stimulera barnens modersmål genom att använda bilder, teckenstöd och konkreta föremål för att öka barnens förståelse för sitt modersmål under sagoläsningen. Flerspråkiga pedagogers närvaro vid sagoläsningen utgör en tillgång för barnen som då kan använda sitt modersmål som stöd.

Charlotte har förslagit idé när man ska utveckla barnens modersmål att man kan läsa samma bok i olika språk och detta hjälper barnen att utveckla båda skrift – och talspråk.

Kultti (2012) beskriver att om barnen hittar en relation mellan material som finns i förskolan och material barnen använder hemma kan det fungera som ett hjälpmedel för ett deltagande. Det kan till exempel vara böcker på olika språk som ger möjligheter till kommunikation utifrån barnets erfarenheter när pedagogerna talar både barnets modersmål och svenska. Kultti (2012) hävdar att barns modersmål ofta förekommer vid lämning och hämtning i förskolan och att texter på barns språk är tillåtna i förskolan men att det sällan användas.

Säljö (2015) lyfter upp språkets betydelse och hur människor beskriver, analyserar, tolkar och reflekterar världen med hjälp av språk. Pedagogerna i min studie hade kroppsspråk som ett gemensamt kommunikationsmedel efter svenska språket och Säljö (2015) beskriver hur olika kommunikationsmedel underlättar att skapa interaktion mellan barn och pedagoger och barn och barn. Björk-Willén (2006) tar

upp olika studier som visar hur barns socialisation med kamraterna beror på barns språkbruk och erfarenheter.

Sandvik & Spurkland (2011) talar om fördelarna med att ha en flerspråkig pedagog i avdelningar. Flerspråkiga pedagoger ger stöd och trygghet åt barnens utveckling och språkliga kompetens. Författarna berättar att det kan hända att flerspråkiga barn inte kan uttrycka sina känslor på andraspråket men det betyder inte att de inte kan använda sitt modersmål och förskolan kan stimulera barnens modersmål färdigheter genom att ha en flerspråkig pedagog som kan kommunicera med barnen både på modersmålet och på svenska.

8. Slutsatser och framtida forskning

Syftet med undersökningen har varit att medverka med kunskap om hur pedagoger med svenska som modersmål kan hjälpa till så att flerspråkiga barns språkutveckling förstärkas i verksamheten. För att belysa mitt syfte intervjuade jag fyra pedagoger om deras arbete med att utveckla flerspråkiga barns språkutveckling och vilka aktiviteter pedagogerna använder i verksamheten för att stödja barnens modersmål. Det fanns både likheter och skillnader mellan resultatet från intervjuarna och jag har tolkat att det kan bero på att pedagogerna jobbar med olika åldersgrupper.

För att vidareutveckla min studie kan man göra fyra veckors observationer i varje förskola för att se skillnaderna och likheterna som uppstår under genomförandet av pedagogernas planerade aktiviteter i förskolan och vilka metoder pedagogerna använder för att utveckla barnens språk och lärande.

Man kan göra videoinspelning av barnen i olika situationer och denna metod underlättar för att reflektera och analysera vad man har missat och vilka mer material man behöver ha. Man kan intervjua samma pedagoger för uppföljning och då kan man jämföra vad som har förändrats och utvecklingen som har skett under tiden. Man kan intervjua föräldrarna om hur de upplever att pedagogerna arbetar med flerspråkighet i verksamheten.

Referenslista

- Abrahamsson, Tua. & Bergman, Pirkko (2005). *Tankarna springer före – att bedöma ett andraspråk i utveckling*. HLS Förlag (Högskoleförlaget vid Lärarhögskolan i Stockholm: Stockholm.
- Bjar, Louise & Liberg, Caroline [red.] (2003). *Barn utvecklar sitt språk*. Studentlitteratur AB: Lund.
- Björk-Willén, Polly (2006). *Lära och leka med flera språk – socialt samspel i flerspråkig förskola*. Linköpings universitet.
- Fast, Carina (2011). *Att läsa och skriva i förskolan*. Studentlitteratur AB: Lund.
- Skolverket (2013). *Flera språk i förskolan – teori och praktik*. Stockholm.
- Harboe, Thomas (2013). *Grundläggande Metod – Den samhällsvetenskapliga Uppsatsen*. Gleerups Utbildningen AB
- Kultti, Anne (2012). *Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande*. Acta universitatis Gothoburgensis.
- Lindö, Rigmor (2009). *Det tidiga språkbadet*. Studentlitteratur AB: Lund.
- Orre, Johanna Ulrika (2014). *Modersmålet är ett måste varje dag. Förskolan*. <http://www.lararnasnyheter.se/forskolan/2014/03/16/modersmal-ar-maste-varje-dag> (hämtad 2017-12-21)
- Myndigheten för skolutvecklingen (2008). *Flerspråkighet i förskolan – ett referens- och metodmaterial*. Skolverket: Stockholm.
- Sandvik, Margareth. & Spurkland, Marit (2011). *Språkstimulera och dokumentera i den flerspråkiga förskolan*. Studentlitteratur AB: Lund.
- SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skans, Anders (2011). *En flerspråkig förskolas didaktik i praktiken*. Malmö Studies in Educational Sciences Licentiate Dissertation Series.
- Skolverket. (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98 [Ny, rev. utg.]*. Stockholm: Skolverket.
- Stensmo, Christer (2002). *Vetenskapsteori och metod för lärare – en introduktion*. Uppsala: Kunskapsförlaget i Uppsala AB.
- Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken – Ett sociokulturellt perspektiv*. Nordstedts Akademiska Förlag: Stockholm.
- Säljö, Roger (2015). *Lärande – En introduktion till perspektiv och metaforer*. Gleerups Utbildning AB.

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguiden

Faktafrågor:

1. Hur många barn och pedagoger har ni på avdelningen?
2. Hur gamla är barnen?
3. Vilka språk behärskar barnen?

Intervjufrågor:

1. Hur kan du beskriva ditt arbete med att stödja barnens modersmål?
2. Vad kan du beskriva som svårigheter med att du inte kan barnens modersmål?
3. Hur mycket får barnen använda sitt modersmål i förskolan?
4. Hur ofta får barnen träffa modersmålstödjare?
5. Kan du ge konkreta exempel på språkligaktiviteter planerad av pedagogerna för barnen?
6. Ser du barnens modersmål som en tillgång i verksamheten?
7. Hur kan du beskriva ditt arbete att utveckla flerspråkiga barns modersmål?

Forskningsfrågor:

1. Hur beskriver pedagogerna sitt arbete att utveckla flerspråkiga barns språk?
2. Vilka aktiviteter i verksamheten använder personalen att utveckla barnens modersmål?

Bilaga 2: Informationsbrevet

Hej!

Jag heter Muna Abdi Sheikh Ali som går sista terminen på förskolläraryrket på Högskolan Dalarna i Falun. Jag håller på att skriva mitt examensarbete och därför har jag varit i kontakt med er förskolechef gällande att få intervjua pedagoger till min studie.

Syftet med studien är att få kunskap om hur pedagogerna i förskolan utvecklar flerspråkiga barns språk och pedagogernas roll i barns språkutveckling i barnens modersmål. Språket är viktigt för barnen att kommunicera med omvärlden och att kunna förstå sin omgivning.

Jag har valt att intervjua pedagoger för att kunna besvara mina forskningsfrågor eftersom de har erfarenhet av att arbeta med flerspråkiga barn i förskolan. Jag ska använda diktafon under intervjun och anteckningsblock.

Jag tänker intervjua fyra pedagoger för min studie och ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och naturligtvis kommer såväl pedagoger i förskolan att vara anonyma i min studie. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna och alla deltagare kommer ta del av studien efter jag klarar med.

Undersökningen är forskningsetiskt granskad av Forskningsetiska nämnden vid Högskolan Dalarna och materialet kommer enbart användas för uppsatsen.

Intervjun från undersökningen kommer att hanteras och försvaras på sådant sätt att inga obehöriga kan ta del av materialet och datasamlingen.

Jag kommer mejla förslag på tider och höra gärna av dig till mig om önskad tid och plats via mejl eller på telefon.

JA, du får intervjua mig	
NEJ, du får inte intervjua mig	

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga

Muna Abdi Sheikh Ali, e-post h13munab@du.se eller på 076-076 4770

Handledare: Margareta Litsmark Forsgren, e-post mlf@du.se eller på 023-778104

Borlänge 2016-11-

Falun 2016-11-

.....(student)

.....(handledare)

Muna Abdi Sheikh Ali

Margareta Litsmark Forsgren